

CRONICĂ LAC(R)ONICĂ

de B. ELVIN

„Tréteaux libres“

Presupun că cei cinci sute de spectatori veniți în sala Teatrului Municipal din Köln să asiste la reprezentația unei trupe destul de obscure de la Geneva și care nu juca o piesă, ci înfățișa „o creație colectivă“, erau însuflețiți în primul rând de curiozitate. Publicul se arăta interesat înainte de toate de personalitatea acestui ansamblu (*Tréteaux Libres*). ea și cum ea ar fi constituit opera capitală ce urma să fie interpretată. Se aflau în sală oameni de toate vârstele, bărbați în haine negre cu revere de mătase, femei în toalete de seară, juni arborând o eleganță de ultimă oră, făcută din somptuoase lavalieri, cizme de lac și cravașe de hipodrom, precum și câțiva excen-trici îmbrăcați în haine de fiecare zi. La un moment dat, pe scenă a apărut un grup masiv de actori, greu de deosebit unii de ceilalți, căci erau palizi, famelicți, cu fețele încadrate de bărbi și fruntea acoperită de plete, toți îmbrăcați în blue-jeans. Printre ei se distingea doar unul, grație unei calități absolute, dar compensată din plin de o barbă infinit mai bogată decât a celorlalți, de o mustață pe oală, și de un piept pârșos subliniat de o cămașă rozalie. Fetele din echipă, bineînțeles în pantaloni de pînză, cu ochii încercănați de toate fardurile, și coafura înălțată în ondulații mărunte, se pierdeau printre ei. Interpretii s-au așezat comod pe scindurile scenei și unul dintre ei a cuvîntat: „societatea regresivă a construit acest teatru astfel încît să ne despartă pe unii de ceilalți. Este încă o injustiție. Să-i punem capăt. Veniți alături de noi pe scenă“. O bună parte a spectatoriilor, amuzată de suprema aventură care i se propunea, și amintindu-și de gesturile inconformiste din adolescență, s-a urcat pe podium, dar nu fără a-și cere scuze din priviri pentru curaj. Alții i-au urmat dintr-un impuls gregar, dar și ei destul de jenați. Cîteva suflete îmbătrînite — sclavii tradiției, suflete vindute confortului unui fotoliu pe care plătiseră vreo 18 mînci — au rezistat eroic. Printre ei, mănturisc cu rușine, mă aflam și eu. Întrucît această deplăsare a cerut timp și a provocat niște (unele complexe, cîteva iritate de ridicol, cele mai multe expresia unei tensiuni

nervoase), în sală instalîndu-se o falsă bună dispoziție, regizorul a ordonat să se stingă lumina cu intenția vădită de a crea un sentiment de panică. A fost prima ispravă artistică. Cînd, după aproape cinci minute, reflectoarele s-au reaprins, cineva din trupă a anunțat cu o voce cavernoasă că pe scenă s-a săvîrșit un omor, a arătat cadavrul (era chelul care se bucura de o identitate distinctă) și a cerut vinovatului să se recomande. Cum culpabilul întîrziă să se legitimizeze, a început ancheta. Ea se desfășura după o legislație aparte. Actorii interogau din priviri fără de apel și fără de oruțare publicul, somîndu-l cu o întepenită atenție să mărturisească. Fiecare era fulgerat cîteva clipe, încercîndu-se astfel să i se fixeze responsabilitatea. Dar spectatorii erau de neclintit în inocența lor (reală!) și zadarnic li se scuturau umerii, de prisos li se strîngeau spasmodic mîinile. Nici unul nu mărturisisea vreo legătură cu „răposatul“, care între timp deschisese și el ochii de un albastru șters, și se strîmba vindicativ sub mustața blondă. Orele fiind destul de înaintate, trupa a trecut la alt mijloc de presiune pentru a da de firul asasinatului. Ca și cum în acel moment se decidea un lucru fără de întoarcere, se deschidea o poartă de destin, singura, ultima, ea a lepădat dintr-odată agresivitatea și pormirile de răfuială, adoptînd o atitudine de fraternizare generală. Mai exact, actorii au început să exercite un fel de operație de vrajă într-o simetrie adecvată: bărbații din trupă își verificau metodic puterea de seducție asupra spectatoarelor, iar partea feminină a ansamblului, viceversa. De la asprime s-a trecut la tentație și de la priviri răstite la dulci dezmierdări. Cum schimbarea a avut loc brusc, și intimitatea era forțată de persoane nu foarte atrăgătoare, iar pe deasupra de o curățenie dubioasă, s-au înregistrat cîteva împotrivriri ușite, poate și dezamăgite de simplitatea lucrurilor, unele excese de sentimente, toate consumate într-un hot hot general de nis. Atunci trupa a început un dans sălbatic, condus de decedat, și animat de intenția de a împiedica publicul să pună capăt unei serii definitiv pierdute, și de-a lungul căreia pîndisem inutil, într-o așteptare pustie, fără sens, o oră care nu mai venea, un eveniment care nu se mai producea.

Am plecat tîrziu după miezul nopții nici intrigat, nici rănit în demnitate, numai

obosit de atîta compact ridicol și crasă escrocherie artistică. Și m-am bucurat să constat, două zile mai tîrziu, că I. Ungar — cronicarul lui „Kölnischer-Anzeitung” — nu se lăsase intimidat de terorismul acestei așa-zise avangărzi și spunea ceea ce venea firesc pe buzele oricărui spectator cu gusturile sclerозate, stupide, indiferent la chemarea noului, așa cum eram și eu.

„Play Strindberg”

În regia lui Hanelore Scroth și Hans Reiser, și în interpretarea lui Arno Yorke, Hanelore Scroth și Körner — am văzut într-un teatru, cu două sute de scaune, un excelent *Dans al morții*, rescris de Dürrenmatt sub titlul *Play Strindberg*. Faimoasa dramă, aflată la originea atîtor serieri, contemporane și căreia dramaturgul helvet încearcă să-i pună și mai mult în valoare resursele de acuitate, este jucată cu o desăvîrșită simplitate. Actorii, cu practica îndelungată a filmului, evită atitudinile prea expresive și nici vorbă de ridicări de voce sau intonații elocvente. Orgeliile și ambi-

țiile de realizare și succes ale soților Alice și Edgar, lupta feroce pentru a-l domina și strivi pe celălalt, ura care-i leagă și care a devenit pîinea lor de fiecare zi, capătă în spectacol aspectul unui mecanism grotesc. Sălbăticia, cruzimea și absurditatea lui sfîrșesc prin a deștepta risul, căci în delirul celor două agresivități nu transpare nimic sacru, nimic fecund, el pîrînd mai curînd un fel de blestem al stupidității, înscris în ființa lor. Și, apoi, acest ritual și acest automatism se desfășoară într-un soi de crescendo a ceea ce Hugo numea „sinceritatea murdăriei”, dar ridicat la proporțiile unei viziuni.

M-a izbit în această reprezentare, care putea cădea ușor pradă efectelor ieftine, ideea demnă, elevată, senionială pe care o au actorii despre ei înșiși. Nu este în primul rînd un angajament ireversibil față de personaje. O distanță proteguitoare și ironică îi desparte, din cînd în cînd, de roluri. Și pe urmă funcționează o măsură, o distincție, o autoritate în jocul lor, care sporește ceea ce-i în același timp dureros pînă la fascinație, dar și abject în dramă.

Play Strindberg în interpretarea Teatrului „Tribüne” din Köln rămîne pentru mine un exemplu fericit de participare și de solidarizare actoricească.

2117

„Urăzitoarea” de Avram Goldfaden la Teatrul Evreiesc de Stat. În prim plan Beatrice Abramovici (Mira)

